

Ondřej K o l á ř

SLEZSKÉ KULTURNÍ TÝDNY 1925–1933

Abstract

Study focuses on cultural and educational festival of Silesian Germans, organised annually in the period of 1925–1933 in various locations of Czechoslovak and German borderland. Except the description of the thematic content the text aims to analyse the role of such actions in wider context of understanding Silesian and German Silesian identity and the approach of German-speaking population of Silesia towards German ethnic nationalism. For that purpose, the attention is paid to the changing conception of the festival in the era of escalating ethnic and social frictions in early 1930s. The article also examines the cross-border ties of the organisers and leading supporters of the festival, as well as the reception of the action by Czechoslovak administration and media.

Keywords: Silesia, identity, nationalism, exhibitions, festivals

Slezské kulturní týdny patřily k řadě podobných tematických festivalů, jimiž se vyznačovala éra jak pozdní rakousko-uherské monarchie, tak meziválečné republiky. V rámci zmíněných akcí docházelo k propojování kulturních, osvětových a vědeckých pracovníků, a to nejen v regionu tehdejšího pruského a Českého Slezska s přílehlou severní Moravou, ale též v oblasti severních Čech a Lužice. Předkládaná krátká materiálová práce si klade za cíl přiblížit nejen koncept, ale i obsah a dopad uvedených festivalů, stejně jako poukázat na jejich širší společenský kontext.

Slezské kulturní týdny v sobě pojily jak folklorní a etnografické motivy, tak „vysoké“ umění předních slezských autorů. Jejich nedílnou součástí se stávaly také výstavy umělecko-průmyslového charakteru.¹ Důležité je v daném kontextu specifické vnímání Slezska a poslanství. Zatímco v tehdejší českojazyčném prostředí se slezská kolektivní identita pojila především s oblastmi Opavska a Těšínska, pro Němce bylo charakteristické širší vnímání Slezska jako kompaktního prostoru, který kulturně náležel k německému prostředí. V uvedeném směru slezská identita překračovala státní hranici a zahrnovala „německy hovořící Slezany“, resp. „slezské Němce“ žijící na území Německa, Polska i Československa.²

Popsané „přeshraniční“ pojetí slezanství bylo umocněno prožitkem pohraničních konfliktů po první světové válce, kdy nastala poptávka po projevech solidarity s „krajany“ za hranicemi.³ Nepokojné období let 1918–1921 také vedlo k vzestupu nacionálních tendencí mezi Slezany. Ty se mimo jiné opíraly o stereotyp „výspy němectví na Východě“ a o vnímání Slezanů jako jednoho z devíti německých „kmenů“ (Stamme). Zároveň však k důležitým atributům

- 1 Ke konceptu umělecko-průmyslového muzejnictví srov. Matthew RAMPLEY – Markian PROKOPOVYCH – Nóra VESZPRÉMI, *The Museum Age in Austria-Hungary: Art and Empire in the Long Nineteenth Century*, Pennsylvania 2021; Pavel ŠOPÁK, *Město muzeí (Opava 1814–1989)*, Opava 2016, s. 29–42. K muzejnictví v německojazyčných oblastech českých zemí srov. Otakar KIRSCH, *(Po)zapomnutí nositelé paměti: německé muzejnictví na Moravě*, Brno 2014.
- 2 K vnímání slezské identity v německém prostředí srov. Brendan KARCH, *Nation and Loyalty in a German-Polish Borderland: Upper Silesia, 1848–1960*, Cambridge 2018; Timothy WILSON, *Frontiers of Violence: Conflict and Identity in Ulster and Upper Silesia, 1918–1922*, Oxford 2010; Tobias WEGER, *Grossschlesisch? Grossfriesisch? Grossdeutsch! Ethnonationalismus in Schlesien und Friesland, 1918–1945*, Berlin 2017. Obecněji ke slezské identitě srov. Johana MUSÁLKOVÁ, *Silesian Identity: the Interplay of Memory, History and Borders*, Oxford 2018, dostupné z: https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:368d6e0d-f844-42e9-b4c2-0789ecb1c215/download_file?file_format=pdf&safe_filename=DissertationWithMinorCorrections.pdf&type_of_work=Thesis [citováno ke dni 2. 2. 2021]; Olga ŠRAJEROVÁ, *Historické a aktuálně otázky vývoje národnostných vztahov, kultur a identit v národnostne zmiešanej oblasti Slezska a severnej Moravy*, Opava 2015.
- 3 Srov. např. Vilém PLAČEK, *Prajzáci 2, aneb, Hlučínsko ve staronové vlasti 1920–1938*, Háj ve Slezsku 2007.

slezské identity patřilo dominantní římskokatolické vyznání, jež Slezany obecně kulturně sblížovalo s československými Němci, spíše než s obyvatelstvem Saska a Pruska. Meziválečné německé slezanství tak v zásadě oscilovalo mezi „velkoněmeckou“ a „autonomistickou“ linií a aspirovalo na jistou kulturní autonomii vůči ČSR a Polsku, ale též vůči luteránství ve Výmarské republice a později Třetí říši.

Ačkoliv slezské kulturní týdny z počátku neměly primárně politický charakter, přirozeně byly ovlivněny výše naznačenými tendencemi. Blíže nás v uvedeném směru informují zejména dochované písemnosti liberecké samosprávy, jež dokumentovala průběh jednotlivých ročníků festivalu.⁴ Tyto záznamy částečně suplují nedochovanou agendu pořadatelů. Dílčí doplňující údaje přináší dobový tisk.

Geneze myšlenky slezských kulturních týdnů bohužel není zdokumentována. Lze pouze předpokládat, že u jejího zrodu stáli opavský pedagog rakouského původu Richard Patscheider⁵ a vrchní školní rada Bernard Schenk z Vratislavi, kteří patřili mezi hlavní organizátory festivalu po celou dobu jeho konání. Jednotlivé ročníky probíhaly ve větších a středních většinově německých městech, ale často mimo území samotného Slezska. Motivem bylo zřejmě úsilí prezentovat slezské reálie v geograficky i kulturně blízkém německojazyčném prostředí.

První ročník byl uspořádán v červenci roku 1925 v Liberci. Akce proběhla pod záštitou města a Lidové vysoké školy v Liberci, přičemž se těšila značné pozornosti. Lidové noviny přinesly detailní dvoudílnou reportáž z pera pozdějšího válečného reportéra Františka Gela (občanským jménem Feigel). Jmenovaný ocenil nepolitický a smířlivý ráz celé akce, pouze rektor pražské německé univerzity Josef Jatsch jako „*jediný z řečníků tohoto dne nemohl potlačiti zbytečnou politiku*“. Ostatně mottem celého kulturního týdne se stal Masarykův citát: „*Bylo by dobře, aby kulturní souvislost Němců z Říše a československých občanů německé národnosti byla zachována.*“

Mimoto Gel sugestivně vylíčil dojmy z divadelních her od Gerharta Hauptmanna, jenž na autora působil jako „*poctivý, dobrý venkovský kněz*“. Vyzdvížena byla též přednáška zhořeleckého historika Richarda Jechta⁶ o husitství, jež se vyvarovala klasických nacionálních stereotypů. Vedle přednášek a divadelních představení redaktor upozornil také na výstavu *Slezská kniha*. Gelův text končil navýsost optimisticky: „*Mezi politikou a vědou je rozdíl a je pěkné, že rozdíl byl uznáván.*“⁷ Na tomto prvním ročníku se vedle slezských kulturních sdružení prezentovala také Hornolužická společnost věd (Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften).⁸

Druhý ročník se uskutečnil na přelomu září a října 1926 v Opavě, tehdy ještě oficiálním hlavním městě Českého Slezska. Mimo řady přednášek měli návštěvníci možnost navštívit výstavu tvorby současných slezských umělců ve výstavní hale situované v městském parku nebo se zúčastnit zájezdů do Vítkovic a Krnova. Mezi čestnými hosty bychom našli zástupce německých občanských i nacionalistických stran v ČSR, předáka slezanského

---

4 Státní okresní archiv (dále SOkA) Liberec, fond Archiv města Liberec, kart. 689, inv. č. 1431. sign. 166. Zde se dochovala podrobná agenda k ročníkům 1927–1932. Neení-li v poznámkách uvedeno jinak, pocházejí dále citované faktografické informace právě z uvedeného zdroje.

5 Srov. Markéta KOTISOVÁ, *Patscheidtrův proces*, in: Opava: sborník k dějinám města 3, Opava 2003, s. 90–92.

6 Roland OTTO, *50. Todestag des Archivars und Historikers Richard Jecht (1858–1945)*, Görlitzer Mosaik, Juli 1995, s. 26–27.

7 František GEL, *Slezský kulturní týden v Liberci*, Lidové noviny, 33/347, 9. 7. 1925, s. 7; Tamtéž, 33/393, 8. 8. 1925, s. 7.

8 *Das Gesellschaftsleben im 20. Jahrhundert*, Görlitz 2021, dostupné z: <https://www.olgdw.de/gesellschaft/geschichte/20-jahrhundert/> [citováno ke dni 2. 2. 2021].

autonomistického hnutí v ČR Josefa Koždoně a samozřejmě rovněž osobnosti regionální kulturní scény v čele s malířem Adolfem Zdrzilou a ředitelem Slezského zemského muzea, historikem umění Edmundem Wilhelmem Braunem.⁹ Během festivalu se také zrodil koncept Slezské ročenky (*Schlesisches Jahrbuch*),¹⁰ kterou redigoval Bernard Schenk.

Opavský ročník představoval určité vybočení z prostoru severočeského pohraničí, kde vesměs probíhaly příští festivaly. Třetí ze slezských týdnů se konal 6. – 10. července 1927 ve Vrchlabí. Na organizaci přispěla řada spolků a samospráv na obou stranách státní hranice. Kupříkladu liberecká radnice věnovala částku 1 000 korun, za což obdržela od pořadatelského výboru děkovný certifikát. V uvedeném výboru zasedali mimo jiné zástupci univerzit v Praze, Vratislavi a Lipsku. Ke členům dále patřili zejména pedagogové a úředníci, jako liberecký magistrátní ředitel Otto Ringelhaan¹¹ a další.

V programu festivalu byla hojně zastoupena hudba, a to jak formou samotných vystoupení, tak přednášek. Ty se týkaly nejen lidových písní, ale i díla předních slezských (tedy „slezsko-německých“) skladatelů v čele s Karlem Ditterssem von Dittersdorf.¹² Další složku festivalu představovala výstava současného slezského umění, kde návštěvníci zhlédli například práce opavského malíře Raimunda Moslera či tvorbu Rudolfa Karáska z Jablonce nad Nisou. Jak vidno, skladba prezentovaných děl nebyla striktně omezena ani geograficky, ani etnicky na „slezsko-německý“ prostor. Jednotlivým prvkem se naopak stávala idylická stylizace „německé“ horské a podhorské krajiny.¹³ Dochovaná agenda obecně zmiňuje též „výstavku lidové slovesnosti“, která se nejspíše skládala z tištěných vydání regionální poezie a prózy. V programu přirozeně nechyběla rovněž katolická bohoslužba.

Již v průběhu vrchlabského festivalu padlo rozhodnutí, že následující ročník se uskuteční ve Šternberku. Akce tentokrát probíhala na přelomu června a července 1928. Pozvánky prezentovaly jako hlavní lákadlo „literárně-, hudebně- a kulturněhistorické přednášky profesorů z univerzit ve Vratislavi, Berlíně a Praze“. Na uvedené stylizaci stojí za pozornost jednak samotné pořadí univerzit, favorizující „slezskou“ vysokou školu, jednak nadřazení „učeného“ programu výstavám a hudebním vystoupením, jež byly v reálu pro řadu návštěvníků jistě atraktivnější. Doprovodný text pozvánky pak zdůrazňuje nezastupitelnou roli Slezanů při plnění „německých kulturních úkolů na Východě“.

Mimo propagovaných univerzitních odborníků ve Šternberku vystoupili také další přednášející, kupříkladu Opavan Patscheider hovořil o slezských kulturních památkách. Další referáty se týkaly rovněž obecnějších společenských témat jako fungování mládežnických organizací či vztahu dělnictva ke kultuře.

Následující pátý ročník se konal v Broumově. Dokumenty k přípravě akce se oproti předešlým letům vyznačují výraznější regionálně-patriotickou i historizující rétorikou. Pozvánka na březnovou přípravnou schůzi akcentovala textilní tradici pořadatelského regionu.

---

9 Marie GAWRECKÁ, *Slezský kulturní týden v Opavě v roce 1926*, in: Opava: sborník k dějinám města 5, Opava 2006, s. 77–79.

10 Ročenka vycházela od roku 1928 ve vratislavském nakladatelství Korn pod redakcí dr. Schencka a obsahovala převážně kompilační texty o slezské historii a kultuře. Vydávání pokračovalo přinejmenším do roku 1940. Některé ročníky jsou dostupné na stránkách projektu Śląska Biblioteka Cyfrowa, dostupné z: <https://sbc.org.pl>. [citováno ke dni 30. 8. 2023].

11 Blíže k němu viz SOKA Liberec, fond Ringelhaan Otto, Liberec. Dotyčný byl také autorem příručky *Entwürfe für eine Kreiseinteilung in Böhmen* z roku 1916.

12 Viz Rudolf ZUBER, *Karel Ditters z Dittersdorfu*, Javorník 1999.

13 K meziválečnému německému malířství srov. Eva STAŇKOVÁ – Karel SCHREITTER – Petr KRAUS, *Tady byli doma: umění českých Němců na Děčínsku mezi dvěma světovými válkami: katalog k výstavě*, Děčín 2019.

Jelikož textilnictví obecně patřilo k rozšířeným odvětvím severočeského, severomoravského a slezského pohraničí, mohl daný motiv oslovit rozsáhlou skupinu potenciálních příspěvatelů, vystavovatelů či „běžných“ návštěvníků. Datum schůze je uvedeno archaickým německým označením Lenzmond, ovšem s vysvětlivkou v závorce. Autoři si patrně uvědomovali, že ne všem čtenářům bude „staré tradiční germánské“ pojmenování srozumitelné.

Oproti předchozím ročníkům přibýlo vedle témat z oblasti dějin a kultury více přednášek s hospodářskou tematikou. Zmíněná okolnost vzbudila také nesouhlasné reakce v českém nacionálním tisku, který – relativně povrchně a bez podrobnější argumentace – upozorňoval na „velkoněmecký“ agitační charakter festivalu.¹⁴

Počátkem března 1930 se na Patscheiderovo pozvání ve Vratislavi sešli členové organizačního výboru za účelem vyhodnocení broumovského ročníku a naplánování dalších aktivit. Mimo otázku dalšího kulturního týdne bylo předmětem rokování také vydání druhého a třetího svazku Slezské ročenky. Pravděpodobně na téže schůzce došlo k sestavení předběžného programu šestého ročníku festivalu, konaného v závěru června v Jablonci nad Nisou. Tentokrát lze pozorovat jistý posun v koncepci celé akce, reflektující politický vývoj v Německu. Vedle historických a kulturně-historických přednášek byly v daném roce poprvé zastoupeny také referáty o „*rasově vědě*“ ve Slezsku (antropolog Otto Reche z Lipska), „*kulturních úkolech sudetských Němců*“ (svitavský senátor Franz Jesser) či o „*nordickém*“ umění (vídeňský historik Josef Strzygowski). Oproti tomu další složky programu poněkud ustoupily do pozadí – agenda hovoří pouze obecně o koncertech a divadelních představeních, bez specifikace autorů a účinkujících. Do popředí se tak citelněji dostal agitační charakter. Pojem „sudetoněmeckví“ začal vytlačovat slezskou identitu, resp. širší identitu „německého katolického východu“.¹⁵

Samotné pozvánky se však v porovnání s programem vyznačovaly značně idyličtější dikcí a místo přednášek na politická témata lákaly na hudební večery, básnická pásma a den mládeže. Zároveň však opakovaly teze o „dějinném poslání“ slezských Němců ve vztahu k „Východu“.

Šedmý ročník proběhl počátkem července 1931 v Novém Jičíně. Mezi řečníky tentokrát nacházíme také pozdějšího pražského starostu z let okupace, slezského rodáka a historika Josefa Pfitznera.¹⁶ Vedle pojednání z oblasti historie a kultury zazněla také přednáška jistého inženýra Begera z Vratislavi o projektu kanálu Dunaj – Odra.¹⁷ V rámci festivalu proběhlo rovněž zasedání Společnosti pro osvětu (Gesellschaft für Volksbildung). V poslední den festivalu se účastníci sešli na pietním shromáždění u hrobu neteře romantického básníka Josefa von Eichendorff.¹⁸ Ten coby rodák z Ratibořska a zároveň majitel sedlnického panství představoval ideální integrační motiv pro Slezany žijící na obou stranách hranice.

---

14 *Kultura nebo – politika?*, Národní listy 69/168, 19. 6. 1929, s. 2.

15 K vývoji vnímání sudetoněmecké identity a genezi pojmu Sudety srov. Eva HAHNOVÁ (ed.), *Od Palackého k Benešovi: německé texty o Čechách, Němcích a českých zemích*, Praha 2014.

16 Srov. Vojtěch ŠUSTEK, *Josef Pfitzner a germanizace města Prahy*, in: Osm set let pražské samosprávy: sborník příspěvků z 18. vědecké konference Archivu hlavního města Prahy, uspořádané ve spolupráci s Institutem mezinárodních studií FSV UK ve dnech 16. a 17. května 2000 u příležitosti výstavy Osm století pražské samosprávy (Clam-Gallasův palác 4. května – 6. července 2000) v rámci akcí Praha – evropské město kultury, Praha 2002, s. 167–181.

17 Ke starším úvahám o stavbě kanálu stručně srov. P. ŠOPÁK, *Václav Štílený a situace českého Slezska a Ostravska kolem roku 1900*, *Historica: Revue pro historii a příbuzné vědy* 10/1, 2019, s. 48–60.

18 Srov. Helmut BERNSTEINER, *Joseph von Eichendorff*, Stuttgart 2000; *Eichendorff auf der 7. Schlesischen Kulturwoche in Neutitschein*, dostupné z: https://www.kuhlaendchen.de/media/bilder/hk-neutitschein/307_Neutitschein-Eichendorff.pdf [citováno ke dni 30. 8. 2023].

Na eichendorffovský motiv navázal posléze další ročník, konaný v Ratiboři coby „městě Eichendorffova mládí“, jak zdůrazňovaly plakáty a pozvánky. Výběr snad vycházel z půlkulatého výročí umělcova úmrtí roku 1857. Šlo o jediný ročník pořádaný mimo území ČSR. Vedle přednášek bylo součástí programu také několik folklorních vystoupení, z nichž se dochovaly i fotografie.¹⁹ Ty zachycují mimo jiné alegorický vůz iredentistického sdružení Reichsverband Heimatlieberden Hultschiner, složeného z proněmecky orientovaných exulantů z československého Hlučínska.²⁰ Zároveň však uvedené snímky dokládají přítomnost exponentů nacionálně umírněného hornoslezského autonomistického hnutí v čele s Carlem Ulitzkou.²¹

K předním řečníkům patřil novojičínský starosta Ernst Schollich.²² Lze tedy hovořit o značné tematické, personální i regionální provázanosti s předešlým ročníkem. V „*Sudetoněmeckém čestném výboru*“ festivalu vedle Schollicha zasedaly rovněž další významné osobnosti z oblasti Českého Slezska a severní Moravy, jako politik a vlastivědec Otto Wenzelides, senátor a propagátor zemědělského muzejnictví Friedrich Stolberg²³ či opavský žurnalista Bruno Wittek, činný též v organizačních komitéttech předchozích ročníků.

Osobnost Wittka představuje jednu z mála zjevných spojnic festivalů z let 1931 a 1932 s jejich předešlými ročníky. Logicky se nabízí otázka, co vedlo k přesunu těžiště zmíněných kulturních akcí z pomezí Dolního Slezska, Lužice a severních Čech do oblasti Horního Slezska a severní Moravy. Lze spekulovat o souhře několika důvodů. Nástup ekonomické krize spolu s rozpadem parlamentní „panské koalice“ v závěru 20. let změnily vnitropolitickou konstelaci. V podmínkách jak sociální, tak nacionální radikalizace někteří dosavadní podporovatelé mohli odřít další spoluúčast na organizaci slezských kulturních týdnů, ať již z finančních či ideových důvodů. Kupříkladu chebská radnice odmítla festival roku 1932 podpořit s tím, že pořádá vlastní obdobnou akci. Liberecká samospráva coby dlouhodobě významný donátor byla od roku 1929 řízena nacionálně umírněným starostou Karlem Kostkou,²⁴ který – jako řada dalších obdobně smýšlejících činitelů – jistě neschvaloval nové „sudetoněmecké“ směřování festivalu a prosazování nacistické „rasové vědy“ do programu. Na druhou stranu pro radikální německé nacionalisty pěstování slezské identity patrně představovalo nežádoucí regionalismus.

Oproti tomu intelektuální milieu kolem Wenzelidese a Schollicha se tradičně hlásilo k německo-nacionálnímu programu, leč se silným regionálně-patriotickým akcentem. Zároveň se opíralo o bohatou tradici německé moderní kultury v regionu, prezentované mimo jiné tvůrci, shromážděnými v okruhu Slezského zemského muzea a Sdružení výtvarných umělců Slezska.²⁵ Zánik slezské zemské správy a vytvoření Země moravskoslezské spolu s návaznými územně-správními reformami v letech 1928 a 1929 vedlo k aktivizaci německé opozice

---

19 *Oberschlesien im Bild*, 1932/28, s. 3.

20 Slezský sborník 115/2, 2017, s. 49–69.

21 Srov. Guido HITZE, *Carl Ulitzka (1873–1953) oder Oberschlesien zwischen den Weltkriegen*, Düsseldorf 2002.

22 Srov. Schollich, Ernst (1882–1945), Politiker und Lehrer, in: *Österreichisches Biographisches Lexikon*, dostupné z [www: https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_S/Schollich_Ernst_1882_1945.xml?frames=yes12984778X](https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_S/Schollich_Ernst_1882_1945.xml?frames=yes12984778X) [citováno ke dni 30. 8. 2023].

23 Srov. Martin PELC, *K osobnosti Friedricha Stolberga (1877–1954)*, Časopis Slezského zemského muzea, série B – vědy historické 54/2, 2005, s. 181–192.

24 Susanne ELLER-GIGER, *Carl Kostka (1870–1957) – sudetendeutscher Demokrat, Volkswirtschaftler und kritischer Verteidiger der Tschechoslowakei*, Niemesser Heimatbrief, März/April 2011, Folge 2, s. 11–13.

25 Srov. P. ŠOPÁK, *Edmund Wilhelm Braun*, Opava 2008.

v regionu, již ještě umocnil nástup hospodářské recese.²⁶ Jestliže části severočeských Němců se „sudetoněmecký“ koncept Slezských kulturních týdnů jevil příliš radikálním či naopak příliš umírněným, pro prostředí Horního Slezska a severní Moravy naopak představoval ideální pojítka mezi slezskou či „východosudetskou“ identitou, opírající se o tradiční středostavovské vrstvy,²⁷ a masovostí nastupujícího „celosudetského“ nacionalismu, hledajícího inspiraci u Hitlerovy NSDAP. Tato „moravkoslezská“ střední cesta zároveň ctila konfesní aspekt regionální identity, jak dokládá nominace křesťanského sociála Stolberga do organizačního výboru.

Silicí vliv Schollicha a dalších známých postav německé iredenty přirozeně vzbudil pozornost československých úřadů, takže se organizátoři záhy dostali do hledáčku bezpečnostních orgánů.²⁸ Zmíněný dohled pokračoval také v případě posledního ročníku, pořádaného v Krnově od 29. června do 2. července 1933. Dle úřední relace „měl převážnou tendenci jednoty všech Němců a byl pod vlivem říšskoněmeckých účastníků. Zemský úřad více nehodlá připustiti u nás podniky tohoto zaměření“.²⁹ Jubilejní desátý ročník, jehož konání bylo plánováno v Liberci, zůstal ve stádiu úvah. Vyostření národnostních antagonismů tak tradici slezských kulturních týdnů razantně ukončilo, další ročníky již neproběhly. Jeden z nestorů celého projektu Richard Patscheider byl v roce 1936 dokonce odsouzen pro velezrádné kontakty se zahraničními činiteli.³⁰ Také v případě dalších aktérů lze v průběhu 30. let pozorovat pokračující radikalizaci a příklon k nacistickému pojetí velkoněmectví.

Zatímco konání dalších festivalů v ČSR bylo v daných podmínkách nemyslitelné, okruh vratislavských intelektuálů kolem dr. Schencka nadále pokračoval ve svém osvětovém a agitačním úsilí, nyní již otevřeně v pronacistických intencích. Nástrojem uvedených snah nadále zůstávala Slezská ročenka. Jistou návaznost vidíme rovněž v koncepci festivalu *Kulturwoche des gesamtschlesisches Raumes* ve Zhořelci v únoru 1939.³¹ Ve válečných letech tyto slezsko-německé kulturní aktivity ustaly. Označení „Slezský kulturní týden“ později paradoxně nesla také akce z roku 1946, konaná v rámci sbírek na obnovu válkou zasaženého Opavska.

Sledujeme-li genezi Slezských kulturních týdnů, za povšimnutí stojí především místa konání jednotlivých ročníků. S výjimkou Opavy a Ratiboře se všechna města nacházela mimo historické území Slezska. Nezřídka se jednalo o lokality ležící hlouběji ve vnitrozemí, ale zpravidla v blízkosti „jazykové hranice“ mezi německým a českým (potažmo lužickosrbským) prostorem. Šlo o oblasti, kam jistě za prací či z rodinných důvodů migrovala řada Slezanů, zároveň zde bylo díky kulturní blízkosti a hospodářským vazbám možné najít množství podporovatelů mezi lokálními elitami. V neposlední řadě však výběr míst „na předsunutých výspách“ zajišťoval podmínky pro manifestaci německé slezské identity sic ve „spojeneckém“ prostředí „katolických Němců“, ale zároveň na očích „konkurenčních“ Čechům či Lužickým Srbům, potažmo Polákům v případě Ratiboře. Prezentace slezské identity tak v sobě nesla i jisté vymezení se proti jiným identitám.

---

26 Srov. Ondřej KOLÁŘ (ed.), *Slezsko a Ostravsko v Masarykově republice*, Opava 2018.

27 Ke starší tradici německého nacionalismu v regionu srov. Martin PELC – Pavel ŠOPÁK – Hana ŠÚSTKOVÁ, *Opava – Vídeň: měšťanská kultura 19. století mezi periferií a centrem*, Opava 2011.

28 SOKA Nový Jičín, fond Okresní úřad Nový Jičín – Presidiální spisy, kart. 34, inv. č. 283.

29 Tamtéž, kart. 36, inv. č. 283.

30 M. KOTISOVÁ, *Patscheiderův proces*.

31 SOKA Liberec, fond Archiv města Liberec, kart. 689, inv. č. 1431, sign 166. Obecněji srov. Andělín GROBELNÝ, *Německé bádání o východní a jihovýchodní Evropě 1938–1945 (Se zaměřením na jeho centrum ve Slezsku)*, in: Průmyslové oblasti 5, Ostrava 1975, s. 5–74.

Při srovnání jednotlivých ročníků lze také vidět postupné omezování výstavního a hudebního programu ve prospěch přednášek, mezi nimiž byla stále častěji zastoupena aktuální politická a hospodářská témata. Od vypuknutí Všeobecné hospodářské krize na přelomu let 1929 a 1930 je také patrné postupné přibližování k nacistické ideologii a prosazování širší „sudetoněmecké“ identity oproti identitě slezské/východoněmecké, citelněji postavené na konfesním principu.

Navzdory nesporné politizaci a radikalizaci v letech 1930–1933 by však bylo zjevným omylem hodnotit festival pouze jako nástroj propagandy a iredenty, jak to činí například Patscheiderův biogram z roku 2003.³² Do konce 20. let slezské kulturní týdny prezentovaly relativně pestrý program a příležitostně poskytovaly prostor také českým umělcům. Ostatně rovněž tehdejší československá publicistika svědčí o relativně pozitivním přijetí prvních ročníků. I v době postupné radikalizace zůstával jistý prostor pro názorovou pluralitu, jak dokládá Stolbergovo angažmá či účast slezských autonomistů typu Ulitzky.

Prohloubení znalostí o vyličené problematice by v budoucnu samozřejmě mohl přinést podrobnější regionálně-historický výzkum v místech konání jednotlivých ročníků, případně studium dochovaných pozůstatostí aktérů.

Weeks of Silesian Culture 1925–1933

Summary

Festival called “Weeks of Silesian Culture” was annually organised from 1925 to 1933 in various locations in North Bohemia, North Moravia and Silesia. The actions were organised by informal group of German-speaking intellectuals from both sides of Czechoslovak-German border. Originally the program consisted mainly of exhibitions, folklore performances and theatre plays. From the late 1920s the festival got a more scientific, but also propagandistic character. The program included lectures in economy or history, presented from German nationalist viewpoints. Later during 1930s most of the organisers openly supported Nazi regime in Germany.

Mgr. Ondřej Kolář, Ph.D.
Slezské zemské muzeum
kolar@szm.cz

---

32 M. KOTISOVÁ, *Patscheiderův proces*. K poněkud zjednodušujícímu hodnocení slezských kulturních týdnů dochází ve výše citovaném článku z roku 2005 i Marie Gawrecká, především na základě retrospektivní práce Ericha Gieracha *Schlesische Stammeskulturarbeit* z roku 1938, jež však v souladu s nacistickou ideologií zpětně interpretovala události jako kontinuální úsilí o sjednocení Němců, přičemž pomíjela či bagatelizovala fenomén slezského autonomismu i roli státotvorných činitelů a organizací mezi československými Němci.